

Appendiks til Ingvild Særvold Bruserud, Ninnie Helén Bakken Oehme, André Madsen, Karen Rosendahl, Robert Bjerknes, Mathieu Roelants, Pétur B. Júlíusson. Puberteten starter tidligere. Tidsskr Nor Legeforen 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.21.0210.

Dette appendikset er et tillegg til artikkelen og er ikke bearbeidet redaksjonelt.

Ramme 1: Vurdering av pubertetsutvikling hos jenter og gutter.

Pubesbehåring	<i>Vurdering av kjønnsbehåring (P) (jenter og gutter) (6, 7)</i>
Tanner P1	Umodent stadium (pre-pubertal). Behåringen er ikke mer utviklet enn over magen for øvrig, dvs. ingen pubesbehåring.
Tanner P2	Sparsom vekst av lange, litt pigmenterte, dunete hår. Hårene er rette eller bare litt krøllte. Disse er hovedsakelig synlige over labia hos jenter og ved penisroten hos gutter. Dette stadiet kan være vanskelig å se.
Tanner P3	Betydelig mørkere, grovere og mer krøllte kjønns hår. Håret sprer seg tynt over labia hos jenter og i den midtre, nedre delen av pubisregionen hos gutter.
Tanner P4	Håret er nå voksent, men området som dekkes av hår er fremdeles mindre enn hos de fleste voksne. Håret er ikke spredt til lårene.
Tanner P5	Voksen mengde og type hår. Håret er fordelt som en invers trekant hos både menn og kvinner. Håret sprer seg også til lårenes overflate.
Brystutvikling	Jenter (6).
Tanner B1	Umodent, pre-pubertal. Kun en forhøyning av papillen.
Tanner B2	Brystknopping. Økt størrelse og forhøyning av bryst og papille som en liten rund klump. Diameteren til areola øker i størrelse.
Tanner B3	Videre vekst av bryst og areola uten at konturen mellom bryst og areola endrer seg.
Tanner B4	Areola og papillen danner en forhøyning sammenlignet med høyden til brystet for øvrig.
Tanner B5	Modent stadium: Kun papillen som hever seg over areola og bryst, fordi resten av areola nå ligger i samme nivå som resten av brystet.
Testikkelvekst	Gutter (4, 7).
	Testikkelvolum vurderes vanligvis med bruk av Prader orkidometer hos gutter, der 4 ml testikkelvolum i én eller begge testikler markerer at puberteten er startet (7). I Vektstudien i Bergen 2 ble ultralyd brukt til å beregne testikkelvolum ved å måle (høyre) testikkels bredde, dybde og lengde. Testikkelvolum på eller over 2.7 ml definerer pubertetsstart målt med ultralyd (4).

Tabell 1

Nye norske aldersreferanser for brystutvikling og menarke, testikkelvolum, samt kjønnsbehåring for jenter og gutter undersøkt i Vekststudien i Bergen 2 i 2016.

	Jenter (N=703) – alder (år) (5)	
	Median*	± 2 SD
Tanner B2+	10.4	8.0-12.7
Tanner B3+	11.4	9.5-13.8
Tanner B4+	12.5	10.7-NA
Tanner B5+*	14.7	11.3-NA
Tanner P 2+	10.9	8.5-13.3
Tanner P 3+	11.9	9.7-13.8
Tanner P 4+	13.1	10.5-15.7
Tanner P 5+*	15.1	11.4-NA
Menarke	12.7	11.0-16.2
	Gutter (N=514) – alder (år) (4)	
	Gjennomsnitt*	± 2 SD
TV ≥ 4ml	11.7	9.5-13.8
Tanner P 2+	11.8	9.3-14.2
Tanner P 3+	12.7	10.4-14.9
Tanner P 4+	13.7	11.7-15.2
Tanner P 5+*	14.4	12.6-16.3

* Fordi dataene ikke var normalfordelt blir median brukt for jentene. NA: Ekstrapolerte aldre.